

ДЕМОГРАФІЯ, ЕКОНОМІКА ПРАЦІ, СОЦІАЛЬНА ЕКОНОМІКА І ПОЛІТИКА

УДК 378.14.015.62

ВИЩА ОСВІТА ЗА КОРДОНОМ: ФАКТОРИ ВИБОРУ ТА ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ

HIGHER EDUCATION FOR THE BORDER: FACTORS OF SELECTION AND TRENDS OF DEVELOPMENT

Володівщук А.С.
студентка,

Одеський національний політехнічний університет

У статті визначено фактори, які впливають на навчання за кордоном, висвітлено особливості дистанційного навчання. На основі опитування студентів проаналізовано основні переваги і недоліки навчання за кордоном та в Україні. Запропоновано систему заходів для покращення якості освіти в Україні.

Ключові слова: навчання за кордоном, фактори вибору, переваги і недоліки навчання за кордоном, якість освіти, динаміка кількості студентів.

В статье определены факторы, которые влияют на обучение за рубежом, освещены особенности дистанционного обучения. На основе опроса студентов проанализированы основные преимущества и недостатки обучения за рубежом и в Украине. Предложена система мер по улучшению качества образования в Украине.

Ключевые слова: обучение за рубежом, факторы выбора, преимущества и недостатки обучения за рубежом, качество образования, динамика количества студентов.

The article defines the factors that influence the study abroad, the features of distance learning are highlighted. On the basis of student surveys, the main advantages and disadvantages of study abroad and in Ukraine are analyzed. A system of measures for improving the quality of education in Ukraine is proposed.

Keywords: studying abroad, factors of choice, advantages and disadvantages of studying abroad, quality of education, dynamics of students.

Постановка проблеми. Сьогодні тема навчання за кордоном є однією з найбільш актуальних для всіх жителів України. Справа не тільки в тому, що освіта в Україні залишає бажати кращого, а ще й у тому, що у сучасному світі просто неможливо отримати бажаний успіх, якщо людина принаймні не володіє англійською мовою. Як свідчить практика, під час навчання за кордоном студенти мають можливість спрямувати свої зусилля на вивчення тих дисциплін, які найбільше необхідні для обраної професії. Це є гарантією подальшої успішності в університеті, а також високого професіоналізму в роботі. В наш час дипломи англомовних країн такі популярні тому, що більшість їх власників отримують високооплачувану роботу у великих міжнародних компаніях.

Для України, яка прагне досягти рівня європейських країн, проблема навчання за кордоном

є досить суттєвою, оскільки для більшості студентів навчання в закордонних вищих навчальних закладах – дійсно недосяжна мрія.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемам навчання за кордоном присвячено праці багатьох українських науковців. У своїх роботах вони розглядали питання перспективи навчання за кордоном у вищих начальних закладах [1]; організаційно-педагогічні основи навчання за кордоном та в Україні, підходи до навчання за кордоном [2]; технології створення [3]; використання мультимедіа під час викладання [4].

Але є окремі роботи, які базуються на різних спостереженнях і визначають прихильність іноземних студентів певної національності, встановлюють пріоритетність і спонукають молодь здобувати вищу освіту за кордоном. Зокрема Дж. Кім [5] дослідив найголовніші причини,

які впливають на вибір студентами країни навчання та динаміку пріоритетності їх у часі. Так, на його думку, якщо раніше географічна віддаленість країн суттєво зменшувала академічні потоки, то зі скороченням транспортних витрат велика відстань між країнами втратила для студентів своє першочергове значення, поступившись важливішому чиннику – політичній стабільності в країні.

Розглядаючи іноземних студентів як потенційних споживачів послуг, науковці визначають основні чинники, які впливають на їхнє рішення навчатися в конкретній країні. Такі роботи по суті є науковими маркетинговими дослідженнями, які пояснюють і дають можливість спрогнозувати моделі академічної мобільності. Цінність їх полягає у можливому практичному застосуванні як орієнтирів для формування освітньої стратегії залучення іноземних студентів і на національному, і на інституційному рівнях.

Незважаючи на детальне опрацювання проблем навчання за кордоном, недостатньо дослідженими залишилися питання, які стосуються рішення студентів навчатися за кордоном, вибору країни навчання, вищого навчального закладу та спеціальності.

Постановка завдання. Метою статті є висвітлення особливостей навчання за кордоном, порівняння навчання в Україні та за кордоном.

Виклад основного матеріалу дослідження. Навчання за кордоном є однією із систем, які потребують особливого підходу. Як показує статистика, саме розвиток інформаційних технологій сприяв тому, що на протязі останніх років навчання за кордоном стало одним із найважливіших елементів професійної підготовки. Це показало насамперед те, що суспільство усвідомлює необхідність навчатися.

На думку низки авторів [6], навчання за кордоном та в Україні має певні відмінності:

– по-перше, це якість освіти: звісно, якісна освіта є гарантією того, що ви отримаєте високооплачувану роботу в майбутньому. У разі відсутності доступу до якісної освіти на батьківщині більшість студентів змушені здобувати її за кордоном. Наприклад, китайським студентам легше здобути вищу освіту за кордоном, аніж у перенаселеному Китаї, університети якого не в змозі задовольнити попит на вищу освіту, що дедалі зростає. А студенти з Африки, навпаки, мають доступ до якісної освіти, але не мають достатньо коштів, тому й емігрують до України, де навчання порівняно з їхніми країнами дешевше;

– по-друге, наявність електронної системи: кожний студент має індивідуальний акаунт, де вказані його дані, предмети, які він вивчає, розклад занять, імена, прізвища та контакти викладачів, оцінки за сесію;

– по-третє, вибір предметів: студент вирішує, які предмети вивчати. Усі дисципліни діляться

на обов'язкові – ті, які змінити неможливо, і на вибір – які обирає сам студент;

– по-четверте, важливе питання, яке стосується сесії: система відрізняється від нашої. Студенти складають тільки письмовий екзамен, а оцінки дізнаються після закінчення сесії;

– по-п'яте, це ставлення викладачів до студентів: порівнюючи з відносинами викладачів і студентів нашого університету, за кордоном більш лояльно відносяться до студентів, до відвідування занять, існує так званий принцип рівності, більше цінують час і працю один одного.

За даними аналітичного центру CEDOS [7], число українців, які навчаються в іноземних університетах, станом на 2015–2016 роки становило 59 648 осіб. Серед найбільш бажаних для навчання країн, як і раніше, залишаються Польща, Німеччина, Канада, Італія, Чехія, США, Іспанія, Австрія, Франція та Угорщина. Динаміка зростання з 2009 по 2015 рік становить 129%. Якщо порівнювати два останні роки, то приріст становить майже 29% – це приблизно 13 266 осіб. Причому 2/3 цього приросту становили саме українці, які навчаються в польських університетах. Вони показали найбільш стрімке збільшення як в абсолютному, так і у відносному показниках – з 14 951 до 22 833 осіб. Також значний відносний та абсолютний приріст українських громадян демонстрували канадські, чеські та італійські університети (див. рис. 1).

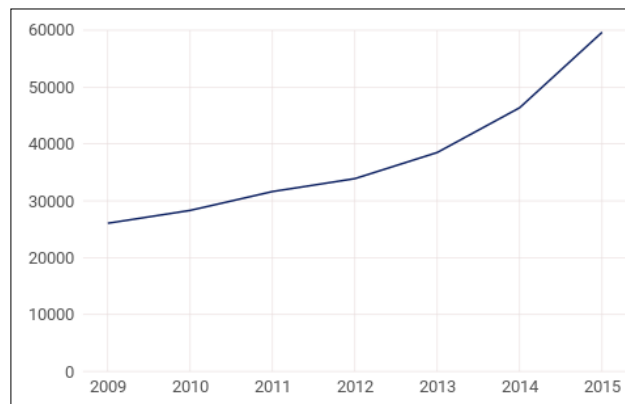

Рис. 1. Зростання кількості українців у закордонних університетах

За статистикою [8], серед студентів, які навчаються не в країнах свого громадянства, українці становлять трохи більше ніж соту частину. Аналіз кожної країни призначення дає змогу визначити, наскільки важливими для неї є саме українці. Вже традиційно частка українців серед іноземних студентів Польщі є доволі відчутною – у 2015–2016 роках вона становила 53%, значно випереджаючи другу за розміром діаспору – білоруських студентів, яка нараховує майже 10%. У решті країн українці значно поступалися іншим студентським діаспорам та становили частку до 7%. Наприклад, у Росії та Німеччині українські студенти становили 6,8% та 2,9%

відповідно. Чехія та Угорщина, хоча й приваблюють чимало українців, є більш бажаними для молоді з балканських країн, тож українські студенти становили там 5,5% та 4,3% відповідно.

Наявність даних про кількість студентів, які навчаються за кордоном, дає можливість дійти висновків щодо динаміки потоків студентів, а також більш детально проаналізувати фактори, що впливають на обсяги та напрями студентської міграції.

Згідно з моделлю інвестицій в людський капітал, під час прийняття рішення щодо еміграції особа порівнює вигоди від міграції з витратами, пов'язаними з переїздом. Однак у разі міграції студентів ця модель ускладнюється тим, що освіта також є інвестицією в людський капітал, оскільки зазвичай збільшує майбутній дохід. З огляду на це студенти можуть їхати навчатися за кордон у двох ситуаціях:

1. Можливості для навчання обмежені, але віддача від освіти вдома висока, тому вони здобувають бажану освіту і повертаються додому.

2. Можливості для навчання вдома є, але віддача від освіти нижча, ніж в країні призначення, тому вони їдуть здобувати освіту за кордон з намірами там залишитися на постійне проживання.

Припускаємо, що більшість українських студентів, що навчаються за кордоном, мігрували саме з другої причини. Ці припущення базуються на тому, що в Україні доступ до вищої освіти практично необмежений через суттєве державне замовлення і порівняно високу вартість навчання на контрактній формі, а віддача від вищої освіти порівняно низька.

Гендерний розподіл українців [7], які навчаються за кордоном, є нерівномірним. Загалом частка студенток складає 63% та становить більшість в кожній окремо взятій країні, окрім Туреччини. У Німеччині, Італії, Іспанії, Франції та Австрії жінки переважають більше ніж удвічі. У Польщі та Чехії – на 40% та 59% відповідно. Водночас у самій Україні у 2015/2016 навчальному році чоловіків та жінок серед студентів було майже порівну, з незначною перевагою студенток – їх частка становила 52%. Отже, жінки частіше виїжджають за кордон на навчання, ніж чоловіки (див. рис. 2).

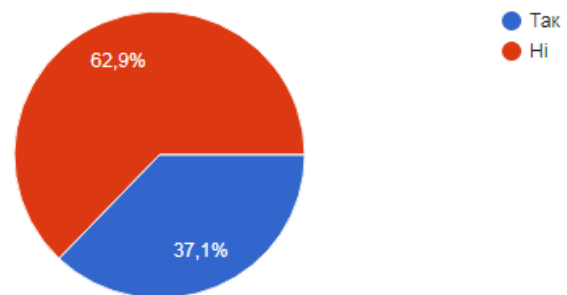

Рис. 2. Гендерний розподіл: жінки та чоловіки

Ці дані [7] дещо суперечать висновкам, яких можна дійти на основі досліджень, які показують, що жінки в середньому менш схильні мігрувати, ніж чоловіки. Дійсно, під час прийняття рішення щодо переїзду в іншу країну психологічні витрати вищі для жінок. Більше того, через те, що жінки зазвичай менш схильні до ризику, оцінюючи вигоди від міграції, вони більш скептичні щодо розміру майбутньої заробітної плати та можливості працевлаштуватися в іншій країні.

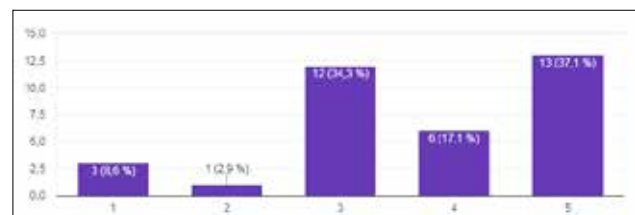
Для більшого розуміння ставлення українських студентів щодо навчання за кордоном 1 листопада 2017 року було проведено опитування. В опитуванні взяли участь 33 студенти Одеського національного політехнічного університету. Анкетування проводилося з метою виявлення проблем навчання за кордоном. Обробка даних опитування проводилася за допомогою Гугл-форми. Розглянемо кожне питання окремо.

Питання 1. Чи були Ви колись за кордоном?

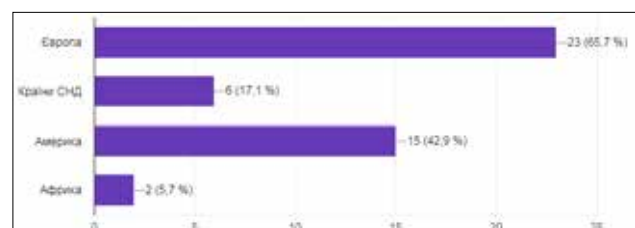
Отже, більшість студентів ніколи не були за кордоном.

Питання 2. Чи хотіли б Ви навчатися за кордоном? 1 – зовсім ні, 2 – скоріше ні, 3 – не визначився(лась), 4 – скоріше так, 5 – точно так.

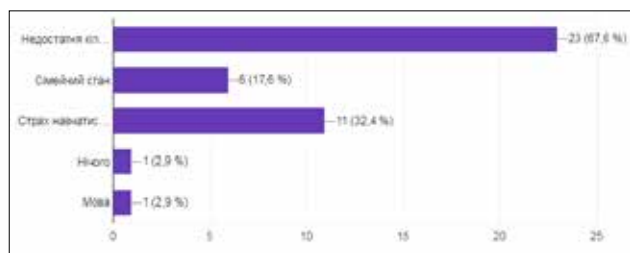
За допомогою даної діаграми можна дійти висновку, що більша частина студентів хотіла б навчатися за кордоном. Але все ж є опитані, які взагалі ще не визначилися з вибором ВНЗ.

Питання 3. В яку частину світу Ви б поїхали навчатися?

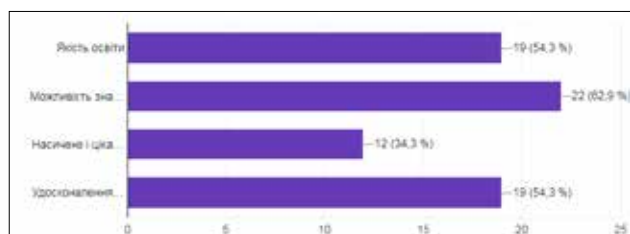
Отже, майже 70% студентів хочуть навчатися в Європі.

Питання 4. Що Вас зупиняє зараз у тому, щоб навчатися за кордоном?

Діаграма показує, що більшість студентів відзначили недостатню кількість коштів – 67,6%. Далі йде страх навчатися за кордоном – 32,4%, що важливо для опитаних, після – сімейний стан (17,6%), і на останньому місці – мова (2,9%).

Питання 5. На Ваш погляд, яка основна причина вибору освіти за кордоном?

На це питання майже 63% студентів відповіли, що головною причиною вибору освіти за кордоном є можливість знайти високооплачувану роботу; на 2 місці – якість освіти (54,3%) і вдосконалення іноземної мови (54,3%); на 3 місці – насичене і цікаве життя під час навчального процесу (34,3%).

Отже, проведення цього опитування допомогло зрозуміти, які саме проблеми турбують студентів. На підставі цього опитування можна сказати, що студенти стикаються з проблемами, пов'язаними з недостатньою кількістю коштів та страхом навчатися за кордоном. На підставі ана-

лізу результатів, що стосуються дослідження, головною причиною вибору освіти за кордоном є можливість знайти високооплачувану роботу.

Висновки. У статті досліджуються фактори вибору студентами навчання за кордоном. Зокрема, висвітлено особливості навчання за кордоном, порівняно навчання в Україні та за кордоном. Також на основі цього аналізу виявлено основні переваги і недоліки навчання за кордоном.

Аналіз вторинних джерел і результати проведених досліджень серед студентів дали змогу дійти таких висновків:

1. Варто відзначити, що студенти мають велику кількість проблем щодо навчання за кордоном, і більшість із них не мають уявлення про те, яким чином вирішувати ці проблеми. Найбільшою перепоною є недостатня кількість коштів та страх навчатися за кордоном. Незважаючи на це, більшість студентів хочуть перетнути кордон і здобути освіту за межами Батьківщини.

2. Щодо мотивації студентів їхати за кордон на навчання перше місце посіло бажання студентів знайти високооплачувану роботу (63%), далі – якість освіти (54,3%), можливість вивчати та удосконалювати іноземну мову (54,3%), мати можливість подорожувати та бачити інші куточки світу під час навчального процесу (34,3%).

3. Україна має усі сприятливі умови для виїзду за кордон на навчання студентів, частина з яких прагне після його закінчення не повертатися додому, а залишитися працювати там. Результати досліджень вторинних джерел дають можливість дійти висновку про поступове перетворення України на «сировинну країну» – постачальника людського капіталу. Тому для України важливо проаналізувати всі чинники, які мають стати частиною стратегії розвитку міжнародної освіти.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

- Шуневич Б. Розвиток дистанційного навчання у вищій школі Країн Європи і Північної Америки // Автореферат: електрон. версія 2008. URL: <http://referatu.net.ua/referats/7569/177351> (дата звернення: 19.11.2017).
- Гірник Г. Андрагогічний компонент дистанційної освіти // Електронний ресурс 2016. URL: file:///C:/Users/User/Downloads/Profos_2013_4_15.pdf (дата звернення: 19.11.2017).
- Музковіз О. Використання технологій при викладанні інформатики на факультеті початкової освіти // Електронний ресурс 2015. URL: http://sno.udpu.org.ua/forum/viewthread.php?thread_id=240 (дата звернення: 19.11.2017).
- Гірник Г. Тенденції розвитку та впровадження дистанційного навчання фахівців аграрної галузі в країнах ЄС // Електронний ресурс 2016. URL: http://ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/handle/123456789/10827/Hirnyk_Tendentsii_rozvytku.pdf (дата звернення: 19.11.2017).
- Вища освіта України // Електронний ресурс 2016. URL: http://shron.chtyvo.org.ua/Vyscha_osvita_Ukrainy/2013_N1_48.pdf (дата звернення: 20.11.2017).
- Time UA Основні відмінності системи освіти Польщі та України // Електронна версія 2016. URL: <https://time-ua.com/novini/osvita/26844-osnovn-vdmnnost-sistem-osviti-polsh-ta-ukrani> (дата звернення: 24.11.2017).
- Слободян О. та Стадний Є. Українські студенти за кордоном: скільки та чому? // Електронна версія 2016. URL: <https://cedos.org.ua/uk/osvita/ukrainski-studenty-za-kordonom-skilky-ta-chomu> (дата звернення: 25.11.2017).